

Didaktika přírodopisu 2

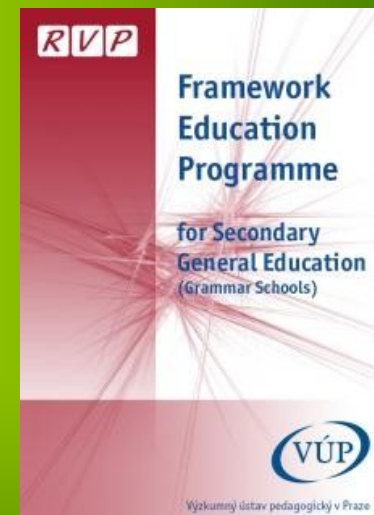
Mgr. Libuše VODOVÁ
Katedra biologie PdF MU

Osnova přednášek

- RVP a jeho postavení v systému kurikulárních dokumentů
- Přírodopisné učivo a jeho postavení v RVP ZV
- Organizace práce učitele - přípravná fáze výuky, realizační fáze a koordinační fáze
- Organizační formy výuky přírodopisu
- Metody výuky přírodopisu
- Prostředky výuky přírodopisu
- Didaktické zásady a jejich aplikace do výuky přírodopisu
- Diagnostika vědomostí a dovedností žáků v přírodopisu
- Přesah přírodopisného učiva do jiných předmětů – mezipředmětové vztahy
- Výuka přírodopisu na různých typech ZŠ
- Osobnost učitele přírodopisu a její další rozvíjení.

RVP a jeho postavení v systému kurikulárních dokumentů

1. Přednáška

Kde ho najít?

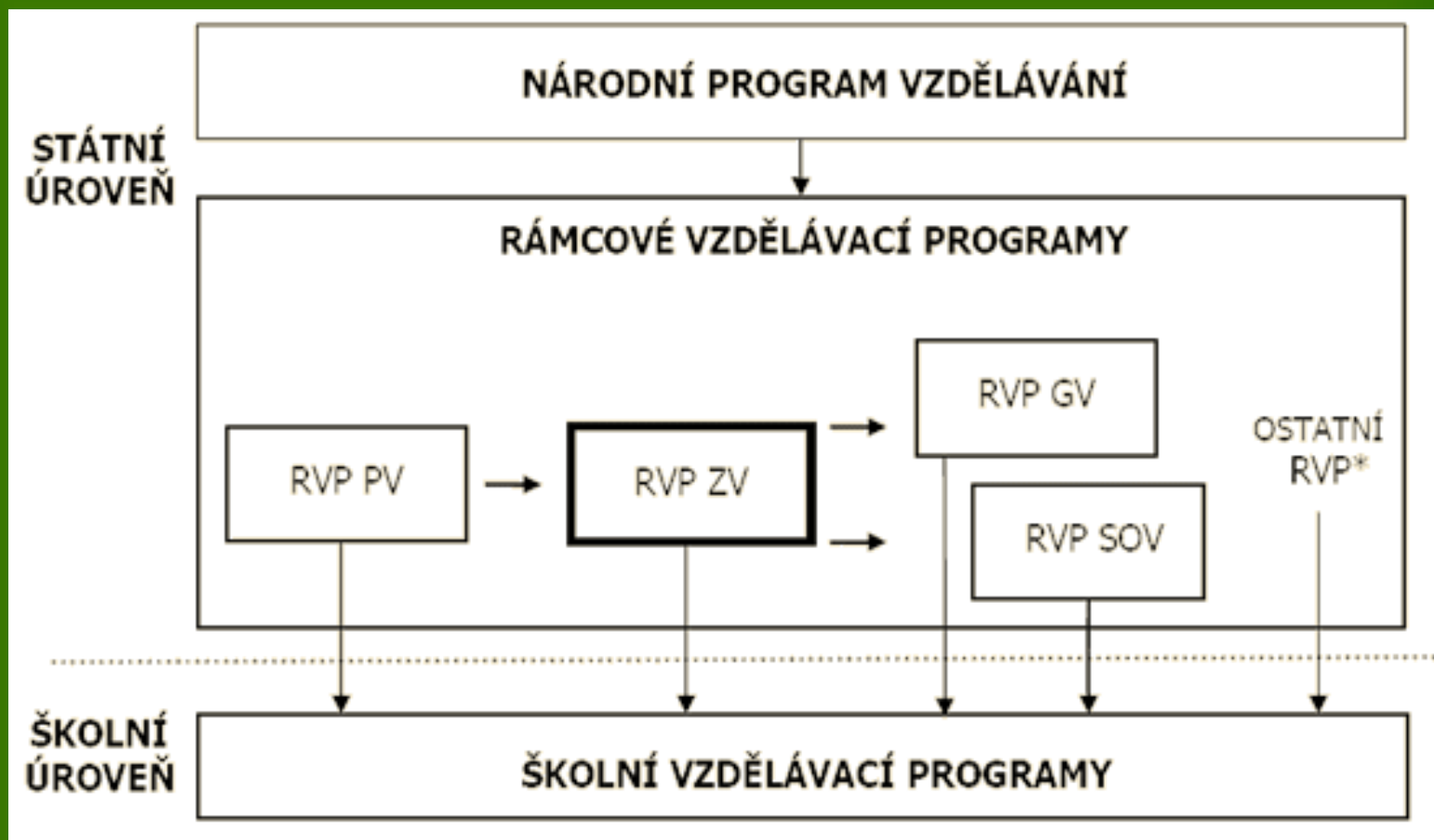
<http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>

Student bude schopen....

- definovat pojmy: kutikulární dokumenty, národní program vzdělávání (NPV), rámcový vzdělávací program (RVP), školní vzdělávací program (ŠVP), Bílá kniha
- vysvětlit rozdíl mezi NPV, RVP a ŠVP
- popsat systém kutikulárních dokumentů včetně typů RVP
- vysvětlit postup vzniku NPV a RVP
- informovat o RVP ZV (koncepce, cíle, členění)
- vlastními slovy vysvětlit co jsou klíčové kompetence
- vlastními slovy charakterizovat jednotlivé kompetence, které má žák během základního vzdělávání získat (kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů a kompetence občanské), které

System kurikulárních dokumentů

- **kurikulární dokumenty** = pedagogické dokumenty, které vymezují legislativní a obsahový rámec potřebný pro tvorbu školního vzdělávacího programu (ŠVP)
- **jsou vytvářeny a uplatňovány na dvojí úrovni:**
 - **státní úroveň** → **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy**
 - **školní úroveň** → **Školní vzdělávací programy**

Graf 1 - Systém kurikulárních dokumentů

Národní program vzdělávání

- **Školský zákon Z. 561/2004 Sb.**
- Zpracovává **MŠMTV**, projednává ho s odborníky z praxe, odborovými orgány, kraji a předloží **vládě k projednání**
- Rozpracovává cíle vzdělávání stanovené zákonem
- Vymezuje hlavní oblasti vzdělávání a prostředky, kterých je k tomu potřeba

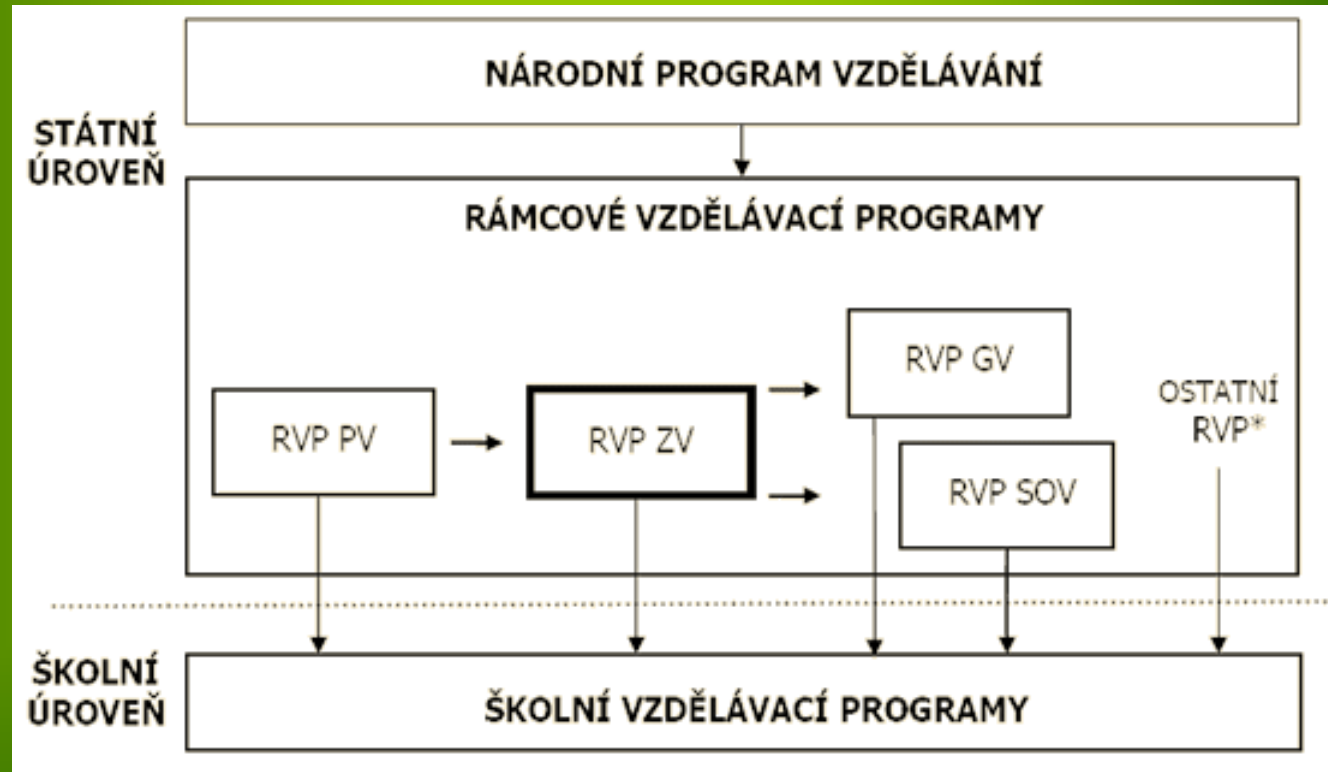
Národní program rozvoje vzdělávání v České republice = Bílá kniha

- konceptní dokument vzdělávací politiky ČR

Obsahuje:

- záměry rozvoje vzdělávání žáků (od 3 do 19 let)
- návrhy i doporučení (ekonomické, politické a pedagogické), které jsou postupně realizovány

RVP a jeho postavení v systému kurikulárních dokumentů

Graf 1 - Systém kurikulárních dokumentů

RVP = Rámcové vzdělávací programy

- Vydávají se pro každý OBOR VZDĚLÁVÁNÍ (pro ZŠ, SŠ, MŠ, ZUŠ, JŠ)
- **normativně stanovují obecný rámec jednotlivých etap vzdělávání** (konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání)
- Musí **odpovídat nejnovějším poznatků** (odborných věd, pedagogiky a psychologie)
- Jejich **tvorbu a oponenturu** zajišťují příslušná ministerstva prostřednictvím odborníků
- **otevřené dokumenty** – inovace na základě zkušeností pedagogů a potřeb žáků)
- jsou **závazné pro: tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení žáků, tvorbu učebnic a stanovení finančních prostředků**
- **Vydává je MŠMTV**, projednávají příslušná ministerstva (obraný, zdravotnictví, vnitra a spravedlnosti)

Přehled RVP dle oboru vzdělávání

- RVPV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
- **RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**
- RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání
- RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání.
- * Ostatní RVP – ty, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon: RVP pro základní umělecké vzdělávání, RVP pro jazykové vzdělávání, případně další.

RVP pro základní vzdělávání

- **Koncepčně:** navazuje na RVP PV a je východiskem pro RVP pro střední vzdělávání
- **Obsah:**
 - 1) co je **společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků** (vč. vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol)
 - 2) specifikuje **úroveň klíčových kompetencí**, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání
 - 3) **vymezuje vzdělávací obsah** - očekávané výstupy a učivo
 - 4) do zákl. vzdělávání zařazuje jako závaznou součást **průřezová témata** (výrazně formativními funkce)
 - 5) podporuje **komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu** (vhodného propojování, volbu různých vzdělávacích postupů, metod a forem výuky – dle individuálních potřeb žáků)
 - 6) při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami umožňuje **modifikaci vzdělávacího obsahu**
 - 7) je **závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení** pro vstup do středního vzdělávání

Základní vzdělávání na 2. stupni

Pojetí:

- pomáhá žákům získat **vědomosti, dovednosti a návyky**, které jim umožní **samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů**, které vedou k **uvážlivému a kultivovanému chování**, k **zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie**.
- je budováno na **širokém rozvoji zájmů žáků**, na **vyšších učebních možnostech žáků** a na **provázanosti vzdělávání a života školy se životem mimo školu**. To umožňuje využít náročnější metody práce i nové zdroje a způsoby poznávání, zadávat komplexnější a dlouhodobější úkoly či projekty a přenášet na žáky větší odpovědnost ve vzdělávání i v organizaci života školy.

Základní vzdělávání na 2. stupni

Cíle:

- má žákům pomoci **utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání** orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

Klíčové kompetence = souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

- V základním vzdělávání: **kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.**

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- vybírá a využívá pro **efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení**, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení
- **vyhledává a třídí informace** a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace **je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě**
- **operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly**, uvádí věci **do souvislostí, propojuje** do širších celků **poznatky z různých vzdělávacích oblastí** a na základě toho **si vytváří komplexnější pohled** na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- **samostatně pozoruje a experimentuje**, získané **výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry** pro využití v budoucnosti
- **poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení**, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- **vnímá** nejrůznější **problémové situace ve škole i mimo ni**, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, **promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností**
- **vyhledá informace vhodné k řešení problému**, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- **samostatně řeší problémy**; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- **ověřuje prakticky správnost řešení problémů** a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů
- **kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit**, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- **formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu**, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- **naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim**, vhodně na ně **reaguje**, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje
- **rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů**, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění
- **využívá informační a komunikační prostředky** a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem
- **využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů** potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- **účinně spolupracuje ve skupině**, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- **podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu**, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi **přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů**, v případě potřeby **poskytne pomoc nebo o ni požádá**
- **přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy**, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- **vytváří si pozitivní představu o sobě samém**, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; **ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty**

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- **respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot**, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- **chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu**
- **rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc** a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- **respektuje, chrání a oceňuje naše tradice a kulturní i historické dědictví**, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit
- **chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy**, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- používá **bezpečně a účinně materiály**, nástroje a vybavení, **dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky**, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje **k výsledkům pracovní činnosti** nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- **využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech** v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- orientuje se **v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru** a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení

Dílčí cíle základního vzdělávání

- ❖ umožnit žákům **osvojit si strategie učení** a **motivovat** je pro celoživotní učení
- ❖ podněcovat žáky k **tvořivému myšlení, logickému uvažování** a k **řešení problémů**
- ❖ vést žáky k všestranné, účinné a otevřené **komunikaci**
- ❖ rozvíjet u žáků **schopnost spolupracovat a respektovat práci** a úspěchy vlastní i druhých
- ❖ připravovat žáky k tomu, aby se **projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti**, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti
- ❖ vytvářet u žáků **potřebu projevovat pozitivní city v chování**, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- ❖ učit žáky **aktivně rozvíjet** a chránit **fyzické, duševní a sociální zdraví** a být za ně odpovědný
- ❖ vést žáky k **toleranci a ohleduplnosti** k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- ❖ pomáhat žákům **poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti** v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Členění vzdělávacího obsahu RVP ZV

- do 9 vzdělávacích oblastí – které jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:
 1. Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
 2. Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
 3. Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
 4. Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
 5. Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)
 6. Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
 7. Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
 8. Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
 9. Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

- Použité obrázky

[http://zszborovice.cz/upload/prace%20s%20mikroskopem%20\(11\).jpg](http://zszborovice.cz/upload/prace%20s%20mikroskopem%20(11).jpg)

<http://www.interaktivni-vyuka.cz/foto/463.jpg>

<http://www.zskunup.cz/images/bigimg/1224484124-p1010081-jpg.jpg>

<http://www.tauris.cz/katalog/vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-1>

<http://www.hrajeme-si.cz/images/pedagogicka-literatura/rvppv.jpg>